

Bernat Joan i Mari

Kataluniako Hizkuntza Politikako idazkari nagusia

«Borondatearen esku uzten bada, hizkuntzari biziraupena ukatzen zaio»

2007ko hauteskunderen ondotik, Generalitateko Hizkuntza Politikako idazkari izendatu zuten Bernat Joan (Esquerra Republicana). Legealdia bukatzeaz orain, azken urteetako lanaren balantzea eta katalanaren gaur egungo diagnostikoa egiteko eskatu diogu.

ARITZ GALARRAGA

Argazkiak: Nuria Juan

“Gaztelania ez dago inolaz ere jazarria Katalunian. Egin proba, atera kalera”.

Parlamenturako hauteskunde urtea duzue aurtengoa Katalunian. Zein da Idazkaritzak azken legealdian egin duen lanaz duzun iritzia?

Balantzea egin baino, Gobernuaren lana aurkeztuko dizut. Alde batetik, hizkuntzari aplikaturiko teknologien legealdia izan da: kontsulta linguistikoen zerbitzu bateratua, Optimot, sortu dugu, dozena erdi luze itzultzaile automatiko ditugu dagoeneko sarean eta katalana ikasteko ingurune birtuala jarri dugu martxan, 40.000 izen emanda dituen Parla.cat. Eta beste alde batetik, harrera linguistikoak markatutako legealdia izan da, etorri berriek katalana ikasteko bideak izan ditzaizten egin dugu lan (2000. eta 2010. urteen artean milioitik gora lagun etorri dira Kataluniara). Ondorioz, *Consorti per la normalització lingüística* asko hazi da, hasierako 60.000 ikasletik, gaur eguneko 126.000ra. Bikote linguistikoek ere bultzada handia izan dute, 4.000 inguru ziren hasieran eta 10.500 baino gehiago iaz. Programa hasi genuenetik 2003an, 50.000tik gora izan dira bikoteak.

Eta legegintzari dagokionez?

Hizkuntza Politikako Idazkaritzak egindako bi lege onartuko dira legealdi honetan, Parlamentuan daude dagoeneko, eta, ez du ematen, baina konplikatuak izan dira oso: Zeinu Hizkuntza Katalanaren legea eta Okzitaniaren legea. Ez ahanzi okzitaniara Vall d'Araneko hizkuntza propioa dela, eta Estatu berriarekin lortu dugu okzitaniara ere Kataluniako hizkuntza ofizial izendatzea. Eta Idazkaritzarenak propio diren bi lege horiez gain, legealdi honetan oso garrantzitsuak diren beste bi legetan parte hartu dugu: Hezkuntza legean, Alderdi Popularrak Konstituzio Auzitegira eramane duena, eta Zinemaren legean, garrantzitsua hau ere, eta oraindik onartzeko dagoena. Alor

linguistikoan parte hartu dugu bi kasuetan.

Aurrerago helduko diegu azken bi lege polemiko horiei, baina, zure agintaldia hasi zenean esan zenuen lehen helburua haxe zela: katalanirrak hizkuntza aukera berdintasunean egotea. Nahikoa aurreratu al da zeregin horretan?

Norabide horretan joan gara. Hizkuntza politika lehen mailako gizarte politika dela ulertzen dut eta gobernu aurrerakoi batek lortu behar

Zinemaren legeaz: "Ekaitza baretuko da erakusleek zinema katalanez izanda dirurik galduko ez dutela ikusten dutenean. Azken batean, kezka hori baitute teorikoki"

duena da hiritarrak aukera berdintasunean egotea gizartearen parte hartzeko. Eta egia bada ere gaur egun Katalunian katalana jakin gabe bizi daitekeela, ez da egia katalana ez dakienak baldintza berdintasunean parte har dezakeela gizartearen. Beraz, guk egin behar duguna da katalana ezagutzen ez dutenei bidea erraztea hizkuntza ikas dezaten.

Azken urteotan katalan hiztunen kopuruak gora egin du, baina oraindik orain badaude katalana komunikazio hizkuntza neutroa izatea galarrastzen duten errotiko arazoak. Adibidez, erabilera.

Nondik gatozen ere ikusi behar da. Katalana hizkuntza konnotatua da, Estaturik gabeko hizkuntza guztiak diren moduan. Legalki eta politikoki beste hizkuntza bat gainetik izan duen eta duen hizkuntza oro bezala, derrigor. Horri aurre egiteko bide

bakarra hizkuntzaren aurreratze sozial eta politikoa da eta horrexegatik gertatzen da katalanarekin egoera paradoxiko hau: katalana normaltasunez erabiltzea konnotatuago dago Balear Uharteetan Katalunian baino, konnotatuago dago Valentzian Balear Uharteetan baino eta Franja de Ponenten Valentzian baino. Zergatik? Hizkuntzaren ahultasuna diferentea delako leku bakoitzean eta ahulago den lekuetan konnotatuago dagoelako. Katalana hizkuntza neutroa izan dadin egin dezakegun onena da, beraz, gizarte erabilera aurreratzeari, eremu guztietara zabaltzea.

Eta aurreratze horretan erronka handienetako bat azken urteotan kanpotik etorri diren eta etortzen ari diren pertsonak dira. Zer egiten ari zarete horiek katalanera gehi daitezen?

Oinarritzkoa da hori guretzat. Harrera linguistiko gure helburuetako bat da eta horrexegatik lantzen dugu Immigrazio Idazkaritzarekin, eskualdeetako Kontseiluekin, udalekin, tokian tokiko erakundeekin. Harrera linguistikoan izena emandako 87.000 lagun ditugu oraintxe bertan. Lehentasunen artean dugu eta baliabide asko eskaintzen dizkiogu. Oinarritzkoa da pertsona bat hona iristen denean hizkuntza ikasteko baliabideak izatea.

Quim Monzó idazleak sarri aipatzen du katalana gaztelaniaren baitan urtuko ote den, patois moduko bat bihurtzeraino. Gero eta gehiago hitz egiten dela katalan kaskarra, ia gaztelaniaz, baina hitz katalanekin. Baduzue kezka hori?

Bai, baina ez hainbestera. Azalduko dizut: hizkuntzaren arautegia zaintzen duten erakundeak ditugu, Institut d'Estudis Catalans, adibidez. Eta guk ere badugu partzueragoa, Termcat, termino berriak ahalik eta egokien jaso eta

Babeslea: UPV/EHU

UPV/EHU

30 urte irakasten eta ikertzen,
milioi laurden profesional
euskal gizartearen zerbitzura.

www.ehu.es

artearen historialariak • interpreteak • zuzendariak • gizarte langileak • epaileak • kriminologoak • gizarte hezitzaileak • biokimikariak • zaharberritzaileak • geologoak • teknologoak • politologoak • itsasariak • grabatzaileak • medikuak • arkitektoak • ingeniariak • kazetariak • erizainak • psikologoak • diseinatzaileak • ingeniari teknikoak • kimikariak • biologoak • fiskariak • historialariak • filologoak • itzultzaileak • irakasleak • matematikariak • artistak • odontologoak • pediatriak • ekonomialariak • enpresariak • abokatuak • fiskalak • ikerlariak • pedagogoak • logopedak • eskultoreak • farmazialariak • margolariak • soziologoak • geografoak • topografoak • aparejadoreak • hizkuntzalariak • zirujauak • kardiologoak • filosofoak • antropologoak • forentseak • idazleak • publizistak...

Universidad
del País Vasco Euskal Herriko
Unibertsitatea

"Arriskutsua iritzi zitzaion hezkuntza lerro bikoitz edo hirukoitzak ezartzeari, horrek nolabait mundu ikuskera ezberdinak sor zitzakeelako".

estandarizatzearaz arduratzen dena. Egia da existitzen dela kalitate baxuko katalana erabiltzen den eremua, baina uste dut hobe dela hori eta ez katalana eremu horretatik kanpo geratzea. Hasiera fase bat egon behar da hizkuntzaren ikasketa prozesuan, eta kontu handia izan behar dugu nori eskatu behar zaion kalitate maila jakin bat. Administrazioak izan beharko luke, dudarik gabe, edo komunikazio munduak, kazetariak, publikoari zerbitzua eskaintzen dion edonork.

Lehenxeago aipatu dituzun legeei dagokienez, garrantzitsua den bat utzi duzue legealdi amaierarako, Zinemaren legea. Zer iritzi duzu sortu duen kalapita guztiaren gainean?

Neurriz kanpoko iruditu zait, erabat, eta neurri batean erakusten ditu

katalanak gure gizartean dituen ahuldadeak. Lanak izango nituzke antzeko kalapita bat imajinatzen Hungarian, edo antzeko legea duen Quebecen. Dena den, ekaitza bare-tuko dela iruditzen zait, erakusleek zinema katalanez izanda dirurik galduko ez dutela ikusten dutenean. Azken batean, kezka hori baitute teorikoki, dirurik galduko ote duten. Eztabaida honek 80ko hamarkadakoak ekarri dizkit gogorra: TV3 telebista katearen hasieretan eztabaida zen ea *Dallas* telesailan katalanez egin behar zuten. Edo, orokorrago, hezkuntzak eta komunikabideek katalanez izan behar zuten, gaur egundik ikusita eztabaida erabat zentzurik gabeak. Halakoxe zerbait gertatuko dela uste dut Zinemaren legearen ingurukoekin.

Arazoa izan daiteke maiz aldaketak ez direla behar beste azaltzen; kasu honetan, zinema enpresarien mezua askoz ere garbiago iritsi da.

Ñabardura gutxiago duen diskurtsoa baita. Guk gobernu ekintza ustela egingo genuke horiek baino ñabardura handiagoak dituen mezua zabalduko ez bagenu. Enpresarien mezuak, aldiz, erabat lauak izan dira, greba, kaosa, apokalipsia...

Baina mezu hori iritsi zaio hiritarrari, katalana inposatzera datoz hauek, komertzioak katalanez errotulatzearen kasuan bezala.

Oso zaila da hori indargabetzea. Pentsatzen dut praktikarekin baino ezin zaiola horri aurre egin, normal jokatzuz eta aurrera eginez, eta horrelako mezuen tranpan ez eroriz. Esan beharra dago komunikabide batzuk, gutxi baina eragin handikoak, Zinemaren legea boikotatzen saiatu direla, Gobernu kideen arteko balizko desadostasunekin petrolio ateratzeko. Kazetaritzaren funtzioa gainditzen du horrek.

Batzuek esango dute, zergatik ez egin boluntario katalanaren erabilerara?

Bada, bi egunen buruan bazterrean geratuko litzatekeelako eta orduan bai bilakatuko litzatekeela, Quim Monzók dioen bezala, patois. Hizkuntza borondatearen esku uztea, besteak Estatu osoaren laguntza duen bitartean, hizkuntza horren bizirautea ukatzea da.

Jazarria dago gaztelania Katalunian?

Ez, inolaz ere. Egin proba, atera kalera. Besterik ez dizut esango, paseatu ezazu pixka bat. Bakar-bakarrik konbentzituko zara.

Euskal Herrian, interesgarria egiten zaigun gauzetako bat da hizkuntza eredu bakarria egotea hezkuntzan.

Hizkuntza eredu aukeratu aurretik, beste kontu garrantzitsu bat argitu behar izan genuen hemen. Bere garaian arriskutsua iritzi zitzaion hezkuntza lerro bikoitz edo hirukoitzak ezartzeari, horrek nolabait mundu-ikuskera ezberdinak sor zitzakeelako. Beraz, gizarte kohesioaren alde, ulertzen zen elkarrekin bizi behar bage-

nuen elkarrekin hezi behar ginela eta hezkuntza sistema orokorra behar zela, balio partekatu batzuetan, eta Kataluniako populazio eskolatu guztiarentzat komunak behar duten aspektuetan, oinarritutakoa.

Gero erabaki zen hezkuntzako komunikazio hizkuntza katalana izatea, arrazoi sinple bategatik: bestela ez dira lortzen legeak jarritako helburuak, hau da, hiritar guztiak gutxienez elebidunak izatea. Mundu guztiak katalana eta gaztelania berdintasunean menperatzea ezinezkoa da sistema elebidunean, are gutxiago gaztelania nagusi den hezkuntza sisteman. Europako Hizkuntza Gutxituen Kartaren jarraipena egin zenean, balorazio oso positiboa izan genuen, esan ziguten mundu guztiak bi hizkuntzak menperatzeko bidean zihoala gure eredu.

Helburua betetzen duen eredu da, beraz, hizkuntza bakarreko hezkuntza sistema?

Bada, hori ere ez. Gehiago gerturatzan da, baina hezkuntza sistema katalanez izanda ere, gabezia gehien dituen hizkuntza katalana da, pertsonen hizkuntzarekin kontaktua duten eremu bat baino ez baita hezkuntza, eta erabilera dentsitateagatik jendeak gehiago menperatzen du gaztelania katalana baino. Baina pentsatu hezkuntza sistema desberdina balitz, hizkuntza lerro bat baino gehiagokoa, diferentzia are handiagoa litzatekeela. Argi ikus dezakegu hori Valentzian: katalanez ikasten duten ikasleek bi hizkuntzak menperatzen dituzte, eta valentziera ikasgai gisa dutenek aldiz, katalana eta gaztelaniaren ezagutza maila desorekatua dute, erabat.

Ezagun dugu guk ere...

Euskal Autonomia Erkidegoa leku ona da ereduaren araberako emaitzak ikertzeko. Ezagutza gehien D ereduko ikasleek lortzen dute, gauza jakina da, eredu elebidun eta gaztelaniakoan zailagoa da. Hori ez da abertzaletasun epidermikoa, konstatazioa baizik.

Tarteka izaten da zuenean murgiltze linguistiko horren aurkako zaratarik. Bai, gaztelania hitzunen balizko eskubideen defentsa egiten dute

batzuek, baina ez dute kontuan, eta akats larria da, lehen eskubidea ezagutzarena dela, norberak gizartean garatzeko beharrezko tresna guztiak edukitzearena. Hau da, pertsona batek ez badu ahalbidetzen bere seme-alabek katalana ezagutzea gainontzeko pertsonen maila berean, gabezia bat sortzen ari da

**"Alderdi politikoei
Estatukoa ez den
hizkuntza batek hitzun
gehiago dituen lekuan
jarrera malguagoa dute
eta hitzun gutxiago
dituen lekuetan
gogorragoa"**

seme-alaben hezkuntzan. Nire ustez eskaera erabat arduragabea da, diferentziak markatzen baititu. Pentsa dezagun momentu batez, osorik gaztelaniaz litzatekeen irakaskuntzan atentzio berezia eskatuko banu nire alabentzat katalanez. Eta, gutxi, baina bada hori egiten duen jendea.

Akaso Katalunian ez duzue beste hainbat lekutan izan dezaketen gerra linguistikorik, adostasuna handiagoa da gai horretan. Estatu mailako alderdietako jendeak ere katalanez hitz egiten du hemen. Sentsibiltzatuago daude hizkuntzarekin edo egoera soziopolitikoak behartzen ditu horretara?

Estatuko alderdiak moldakorrak direla esango nuke. Estatukoa ez den hizkuntza batek hitzun gehiago dituen lekuan jarrera malguagoa dute eta hitzun gutxiago dituen lekuetan gogorragoa. Beraz, ez da sukurtsal katalanen meritua, ez bada testuinguruak behartutako jarrera. Alderdi Sozialistaren baitan, oro har, egiten ari garen hizkuntza politikaren aldekoak dira nagusiki. Alderdi Popularraren baitan bada erabat kontrakoa den sektorerik, eta ondo bistan daude, baina egia da normalki katalanez funtzionatzen duten sektoreak ere badaudela.

Aurrera daramazuen hizkuntza politika baldintzatua dago, noski, egungo marko politikoagatik, eta adostua gobernu kideekin; ez da Esquerrak egin nahiko lukeena.

Kataluniako Gobernuaren hizkuntza politika egiten ari gara, bai. Gehiengo absolutua bagenu Parlamentuan hizkuntza politikako lege berria egingo genuke, askoz urrunago joango ginatke orain ukitu ere egin ez ditugun hainbat arlotan. Baina, idazkari bezala, kontziente naiz PSC, Esquerra eta Iniciativaren artean adostutako hizkuntza politika egin behar dudala, eta ez alderdiarena. Gainera, ahal izan dugun guztietan *Convergència i Unió* alderdiarekin adostu izan ditugu gauzak. Hori eskertu nahi diot oposizioeko talde nagusiari, erraza izan da haiekin adostasunetara iristea. Eta horrek bide batez indartsuago egin du gure hizkuntza politika.

Zer moduzkoak dira harremanak katalanez hitz egiten duten gainontzeko lurraldeetako administrazioekin?

Bada azpimarratzeko gauza bat: gobernu aldaetarekin Balear Uharteak berriz sartu dira Ramon Llull institutuan. Gaur egun, Llull institutuaren bitartez egiten dugu kultura eta hizkuntza katalanaren kanpo proiektzioa, batera, Andorra, Katalunia eta Balear Uharteetako gobernuen artean. Institutu berean daude Valentziako hainbat herri, Xàtiva, Morella, Sueca eta Gandia tartean, Perpinyako Udala, Ekialdeko Pirinioetako Kontseilu Nagusia eta Sardinia irlako Alguer hiriko Udala. Kanpo proiektziorako sare bat osatu dugu, baina baita barne harremanetarako ere. Kataluniako eta Balear Uharteetako gobernuen arteko harremanak errazak dira eta instituzioen arteko erlazioa hain estua ez denean, Valentzia kasurako, instituzioek egiten ez dutena, gizarte zibilaren bitartez egiten da eta ahal dugun neurrian laguntza ematen dugu. ■

Katalanaren egoeraz eta etorkizunaz segiko dugu datozen bi asteotan.

Albert Pla *Avui* egunkariako edizio burua eta **Albert Branchadell** filologo elkarriketatuko ditugu.